

**ZASKARŻENIE PRZED SĄDEM
CZYNNOŚCI UPADŁEGO
DOKONANYCH
Z POKRZYWDZENIEM
WIERZYCIELI MASY UPADŁOŚCI**

Piotr Gil

MONOGRAFIE

ZASKARŻENIE PRZED SĄDEM CZYNNOŚCI UPADŁEGO DOKONANYCH Z POKRZYWDZENIEM WIERZYCIELI MASY UPADŁOŚCI

Piotr Gil

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Szczególne podziękowania składam
Pani Profesor Elwirze Marszałkowskiej-Krześ
oraz Panu Profesorowi Feliksowi Zedlerowi,
których niezwykle cenne uwagi utwierdziły mnie w przekonaniu,
że to, co robię, ma sens, a opracowanie nie trafi tylko na półki biblioteczne.
Życzliwe uwagi moich Mentorów pozwoliły – należy mieć nadzieję
– prawidłowo ująć badaną materię.

Dziękuję władzom dziekańskim Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Opolskiego za okazane wsparcie.

Dziękuję za wszelką pomoc
Pani Redaktor Magdalenie Stojek-Siwińskiej oraz wszystkim,
którzy wspomogli mnie w pracy nad tekstem.

Szczególne podziękowania należą się moim Najbliższym,
którym pracę tę dedykuję.

*Stan prawny na 30 grudnia 2015 r.
z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne
(Dz. U. poz. 978), które weszły w życie 1 stycznia 2016 r.*

Recenzent

Prof. dr hab. Jacek Gołaczyński

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-8092-171-9

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

...i dla Ciebie

Spis treści

Wykaz skrótów / 13

Wprowadzenie / 17

Rozdział pierwszy

Bezskuteczność oraz zaskarżanie czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłościowych. Istota, charakter i cele prawa zaskarżania / 25

1.1. Wprowadzenie / 25

1.2. Bezskuteczność względna w katalogu sankcji wadliwych czynności prawnych / 27

1.3. Istota prawa zaskarżania czynności prawnej upadłego dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłościowych / 32

1.4. Charakter prawa zaskarżania czynności prawnej upadłego dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłościowych / 34

1.5. Cele realizowane z wykorzystaniem prawa zaskarżania / 39

1.5.1. Cele postępowania cywilnego i prawa upadłościowego / 42

1.5.2. Cel zaskarżania czynności prawnej upadłego / 45

Rozdział drugi

Zaskarżanie czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłościowych w prawie unijnym i w wybranych systemach prawnych / 51

2.1. Jurysdykcja w sprawie zaskarżania czynności prawnych upadłego w prawie unijnym / 51

2.2. Stosunek postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnej upadłego do postępowania upadłościowego / 62

- 2.3. Zagadnienia prawnoporównawcze dotyczące zaskarżania czynności prawnych w wybranych państwach / **74**
  - 2.3.1. Niemcy (system prawny pochodzenia germańskiego) / **74**
  - 2.3.2. Francja (system prawny pochodzenia romańskiego) / **76**
  - 2.3.3. System prawa anglosaskiego / **80**
    - 2.3.3.1. Porządek prawny Wielkiej Brytanii / **80**
    - 2.3.3.2. Porządek prawny Stanów Zjednoczonych Ameryki / **82**

Rozdział trzeci

Przedmiot ochrony realizowanej z wykorzystaniem prawa zaskarżania / 86

- 3.1. Wierzytelność jako przedmiot ochrony / **86**
- 3.2. Charakter wierzytelności będącej przedmiotem ochrony / **90**
  - 3.2.1. Wierzytelność pieniężna i niepieniężna jako przedmiot ochrony / **91**
  - 3.2.2. Wierzytelność upadłościowa (zaskarżalna) jako przedmiot ochrony / **100**
  - 3.2.3. Wierzytelność istniejąca (realna) jako przedmiot ochrony / **102**
- 3.3. Wierzytelność o innym niż cywilny charakterze a ochrona prawna takiej wierzytelności / **109**

Rozdział czwarty

Przedmiot zaskarżania / 117

- 4.1. Przedmiot zaskarżania w prawie upadłościowym – uwagi wprowadzające / **117**
  - 4.1.1. Czynność prawna upadłego jako przedmiot zaskarżania / **122**
  - 4.1.2. Pozorność czynności prawnej a przedmiot zaskarżania / **125**
  - 4.1.3. Czynności prawne i faktyczne jako przedmiot zaskarżania / **130**
  - 4.1.4. Czynności prawne odpłatne i nieodpłatne jako przedmiot zaskarżania / **138**

- 4.1.5. Czynności procesowe jako przedmiot zaskarżania / **149**
  - 4.1.5.1. Uгода sądowa jako przedmiot zaskarżania / **152**
  - 4.1.5.2. Uznanie powództwa jako przedmiot zaskarżania / **153**
  - 4.1.5.3. Dział spadku / **156**
- 4.2. Czynności prawne niepodlegające zaskarżaniu / **158**
  - 4.2.1. Czynności prawne, z których dokonaniem nie wiąże się pokrzywdzenie / **159**
  - 4.2.2. Zdarzenia prawne i czynności faktyczne / **160**
  - 4.2.3. Umowa zwrotnego przeniesienia własności na darczyńcę zawarta w następstwie odwołania darowizny / **161**
  - 4.2.4. Zrzeczenie się przez dłużnika przysługującego mu zarzutu przedawnienia roszczeń / **161**
  - 4.2.5. Czynność prawna dokonana przez syndyka w ramach likwidacji masy upadłości / **162**
  - 4.2.6. Spłata długu / **163**
  - 4.2.7. *Datio in solutum* / **165**
  - 4.2.8. Umowa majątkowa małżeńska wyłączająca wspólność ustawową / **170**
  - 4.2.9. Potrącenie i kompensata dokonana w ramach rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych / **176**
  - 4.2.10. Hipoteka przymusowa i zastaw ustawowy / **183**
  - 4.2.11. Przejęcie zakładu pracy według przepisu art. 23¹ k.p. / **184**
- 4.3. Zaniechanie jako przedmiot zaskarżania / **186**
- 4.4. Zaskarżanie czynności prawnej a zabezpieczenie / **193**

Rozdział piąty

Podstawy zaskarżania czynności prawnej upadłego / 200

- 5.1. Katalog podstaw zaskarżania czynności prawnej upadłego / **200**
- 5.2. Podstawy przedmiotowe zaskarżania czynności prawnych upadłego / **202**
  - 5.2.1. Pokrzywdzenie wierzyciela / **202**
  - 5.2.2. Czynność prawna upadłego / **213**
  - 5.2.3. Związek przyczynowy pomiędzy dokonaniem czynności prawnej a pokrzywdzeniem / **218**
  - 5.2.4. Termin zaskarżania / **223**

- 5.3. Podstawy podmiotowe zaskarżania czynności prawnej upadłego / 228
  - 5.3.1. Świadomość pokrzywdzenia wierzycieli – zamiar pokrzywdzenia / 229
  - 5.3.2. Wiedza lub możliwość uzyskania (podjęcia) wiedzy przez osobę trzecią o charakterze czynności dłużnika (zła wiara osoby trzeciej) / 232

Rozdział szósty

Strony i podmioty postępowania o zaskarżanie czynności prawnej / 250

- 6.1. Uwagi ogólne – strony i podmioty uczestniczące w postępowaniu dotyczącym zaskarżania czynności prawnej / 250
- 6.2. Status prawny syndyka w postępowaniu w kwestii zaskarżania czynności prawnej upadłego / 252
- 6.3. Legitymacja procesowa syndyka / 255
- 6.4. Strona powodowa w procesach dotyczących zaskarżania czynności prawnych upadłego / 261
- 6.5. Strona pozwana w procesie dotyczącym zaskarżania czynności prawnej upadłego / 267
- 6.6. Legitymacja procesowa podmiotu, który dokonał czynności z osobą trzecią, tzw. osoby czwartej / 276
- 6.7. Sytuacja prawna upadłego w postępowaniu o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną / 301
- 6.8. Sytuacja prawna wierzyciela upadłego w razie zaskarżania czynności prawnej upadłego / 305
- 6.9. Sytuacja prawna byłego małżonka upadłego na tle umów o podział majątku po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej / 323

Rozdział siódmy

Postępowanie w kwestii uznania czynności prawnej upadłego za bezskuteczną / 332

- 7.1. Jurysdykcja krajowa / 332
- 7.2. Właściwość rzeczowa, miejscowa i funkcjonalna sądu w sprawach o zaskarżanie czynności prawnej upadłego / 336
- 7.3. Skład sądu, wyłączenie sędziego / 339

- 7.4. Przebieg postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnej upadłego / **341**
  - 7.4.1. Wszczęcie postępowania / **341**
  - 7.4.2. Postępowanie dowodowe związane z zaskarżaniem czynności prawnej upadłego / **344**
- 7.5. Formy obrony osoby trzeciej w postępowaniu o uznanie czynności prawnej upadłego za bezskuteczną / **355**
- 7.6. Przekazanie do masy praw lub rzeczy / **366**
- 7.7. Przekazanie na rzecz osoby trzeciej tego, co wcześniej świadczyła na rzecz upadłego / **384**

Rozdział ósmy

Wyrok uznający czynność prawną upadłego za bezskuteczną względnie / 390

- 8.1. Czynności procesowe sądu – istota i charakter / **390**
- 8.2. Wyrok uznający czynność prawną upadłego za bezskuteczną i jego cechy / **393**
- 8.3. Orzeczenia dotyczące roszczeń uzupełniających ochronę realizowaną prawem zaskarżania / **408**
- 8.4. Skutki wyroku w kwestii uznania za bezskuteczną czynności prawnej upadłego / **414**
- 8.5. Orzeczenie w kwestii kosztów procesu dotyczącego zaskarżania czynności prawnej upadłego / **428**

Rozdział dziewiąty

Zaskarżanie czynności prawnej upadłego w drodze zarzutu / 430

- 9.1. Pojęcie i rodzaje zarzutów / **430**
- 9.2. Zarzut bezskuteczności czynności prawnej upadłego wobec żądania wydania z masy / **434**
- 9.3. Zarzut bezskuteczności czynności prawnej upadłego wobec wniosku o umieszczenie wierzytelności na liście wierzytelności / **443**
- 9.4. Orzeczenie uwzględniające zarzut bezskuteczności czynności prawnej upadłego i jego skutki / **446**

Rozdział dziesiąty

Stosunek postępowania w sprawie zaskarżania czynności prawnej upadłego do wybranych instytucji prawnych i postępowań / 452

10.1. Stosunek zaskarżania czynności prawnych upadłego a ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika oraz *ius ad rem* z art. 59 k.c. / **452**

10.1.1. Zbieg norm w ogólności / **452**

10.1.2. Wzajemne relacje między art. 527 i n. k.c. i art. 59 k.c. oraz innymi normami powiązаныmi / **454**

10.1.3. Wzajemne relacje między art. 527 i n. k.c. a wybranymi normami prawnymi dotyczącymi bezskuteczności względnej / **463**

10.2. Postępowanie w kwestii uznania czynności za bezskuteczną pomiędzy syndykami mas upadłości / **467**

10.3. Relacje postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnych upadłego z wybranymi postępowaniami administracyjnymi / **471**

10.3.1. Stosunek postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnych upadłego do postępowania o podział nieruchomości / **471**

10.3.2. Stosunek postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnych upadłego do postępowania scaleniowego / **476**

10.3.3. Stosunek postępowania w kwestii zaskarżania czynności prawnych upadłego do postępowania o wywłaszczenie i zwrot wywłaszczonej nieruchomości / **483**

Zakończenie / **495**

Orzecznictwo / **501**

Akty prawne / **505**

Bibliografia / **507**

Wykaz skrótów

Akty prawne

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.r.o.** ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.)
- k.s.h.** ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)
- p.r.** ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978)
- p.u.** ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233 z późn. zm.)

- p.u.n.** ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233 z późn. zm.)
- u.g.n.** ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.)
- u.k.s.c.** ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 z późn. zm.)
- u.k.w.h.** ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.)

Periodyki

- Biul. SN** Biuletyn Sądu Najwyższego
- Eduk. Praw.** Edukacja Prawnicza
- EPS** Europejski Przegląd Sądowy
- GSP** Gdańskie Studia Prawnicze
- HUK** Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego
- KPP** Kwartalnik Prawa Prywatnego
- Mon. Praw.** Monitor Prawniczy
- Mon. Pr. Bank.** Monitor Prawa Bankowego
- NP** Nowe Prawo
- NPN** Nowy Przegląd Notarialny
- NZI** Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung
- OSA** Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego
- OSN** Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNAP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna i Pracy

---

OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
OSNC-ZD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PES	Problemy Egzekucji Sądowej
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POP	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
PPC	Polski Proces Cywilny
PPE	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank.	Prawo Bankowe
Pr. Gosp.	Prawo Gospodarcze
Pr. Sp.	Prawo Spółek
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
RTD civ.	Revue Trimestrielle de Droit civil
SPE	Studia Prawno-Ekonomiczne
St. Praw.	Studia Prawnicze
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZIK	Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz
ZNIBPS	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUMK	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Inne

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny

Wprowadzenie

Dłużnicy wobec grożącej im niewypłacalności podejmują działania zmierzające do ocalenia choćby części swego majątku¹. Niewątpliwie potrzebne są regulacje prawne pomagające dłużnikom w ich trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej, ale jednocześnie niezbędne są także instrumenty prawne pozwalające na skuteczne zwalczanie działań fraudacyjnych dłużników. Regulacje dotyczące zaskarżania czynności prawnych upadłego mają długi rodowód sięgający klasycznej już instytucji prawnej, jaką jest *actio Pauliana*². Kodeks cywilny ujmuje tę instytucję w przepisach o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Chroni ona wierzycieli przed rozporządaniem majątkiem przez dłużników ze świadomością (zamiarem) pokrzywdzenia wierzycieli. Na gruncie ustawodawstw podejmujących kwestie upa-

---

¹ Opinia Rzecznika Generalnego Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich *Christopher Seagon p. Deko Marty Belgium NV* z dnia 16 października 2008 r., sprawa C-339/07 www.curia.europa.eu. W jej treści słusznie zauważa się, że: „(...) upadłość przedsiębiorstwa nie stanowi ludzkiej komedii, lecz rozpaczliwe działania tych, którzy nie mogą sprostać swoim zobowiązaniom”.

² Por. w zakresie rzymskiej konstrukcji *fraus creditorum*: E. Szymoszek, I. Żeber, *Rzymskie prawo prywatne*, Wrocław 1998, s. 73; W. Wołodkiewicz (w:) *Prawo rzymskie. Słownik encyklopedyczny*, red. W. Wołodkiewicz, Warszawa 1986, s. 216; W. Rozwadowski (w:) *ibidem*, s. 73 (to jest pierwsze powołanie i *ibidem*) W. Wołodkiewicz, M. Zabłocka, *Prawo rzymskie. Instytucje*, Warszawa 1996, s. 262–264; W. Rozwadowski, *Prawo rzymskie. Zarys wykładu wraz z wyborem źródeł*, Poznań 1992, s. 71; J.A. Pokrowskij, *Historija prawa rzymskiego*, w tłumaczeniu ks. dr. H. Insa-dowskiego, Lublin 1927, s. 176, za: I. Gil, *Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym ogłoszenie upadłości*, Warszawa 2012, s. 31, s. 176; J.M. Rosenberg, *Geneza i rozwój postępowania upadłościowego w prawodawstwie rzymskim*, Warszawa 1935, s. 11; R. Taubenschlag, W. Kozubski, *Historia i instytucje rzymskiego prawa prywatnego*, Warszawa 1945, s. 233–234; J. Kolańczyk, *Prawo rzymskie*, Warszawa 2007, s. 436; W. Osuchowski, *Zarys rzymskiego prawa prywatnego*, Warszawa 1966, s. 467 i 468.

dłości, restrukturyzacji i likwidacji owa ochrona wierzycieli przyjmuje miano **prawa zaskarżenia**³ czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy. Ustawa Prawo upadłościowe używa dla określenia nazwy tej instytucji pojęcia „zaskarżanie czynności prawnych upadłego”. Część pierwsza tytuł III dział III ustawy obejmuje regulację bezskuteczności i zaskarżania czynności upadłego. Stąd przyjęło się określać omawianą w pracy instytucję jako prawo zaskarżania. Terminem „prawo zaskarżania” posługujemy się dla wskazania instytucji związanej z zaskarżaniem czynności prawnej upadłego dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości. W systemach prawnych można wyodrębnić dwa kierunki rozwiązań chroniących wierzycieli przed pokrzywdzeniem: ochronę w postaci ogólnej, z reguły kodeksowej, w ramach regulacji *actio Pauliana* oraz według formuły wynikającej z prawa upadłościowego, restrukturyzacyjnego, insolwencyjnego czy likwidacyjnego. Takie ujęcie ochrony przewidzianej dla wierzycieli przed skutkami czynności prawnych dłużnika o odmiennie (ale nie odrębnie) ujętej konstrukcji występuje także w prawie polskim. Odmienność uregulowań nie stoi na przeszkodzie korelacji unormowań zawartych w kodeksie cywilnym i w prawie upadłościowym. Przepis art. 131 p.u. odsyła do subsydiarnego stosowania kodeksowych przepisów (art. 527 i n. k.c.) o ochronie wierzyciela w przypadku niewypłacalności dłużnika w kwestiach nieuregulowanych w art. 127–130a. W przypadku polskich regulacji obserwujemy wzajemne przenikanie się instytucji ochrony wierzyciela przed niewypłacalnością dłużnika, tzw. skargi pauliańskiej i prawa zaskarżenia.

Część pierwsza tytuł III dział III prawa upadłościowego „Bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego” obejmuje art. 127–135 p.u. Przepisy te regulują bezskuteczność z mocy prawa oraz dwie podmiotowo wyodrębnione formy bezskuteczności względnej: bezskuteczność orzeczaną przez sędziego-komisarza oraz bezskuteczność względną, o której orzeka sąd w procesie. Przedmiot niniejszego opracowania stanowić będzie tylko ta ostatnia instytucja, określana w nauce jako prawo zaskarżenia. Zagadnienia dotyczące

---

³ Instytucja prawa zaskarżenia występująca w ramach postępowania upadłościowego poddana została zmianom w stosunku do uregulowań kodeksowych. W kodeksie przyjęto natomiast terminologię „ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika”, lecz tradycyjna nazwa wykorzystywana w praktyce na określenie tej instytucji brzmi: „skarga pauliańska”, „powództwo pauliańskie”, „roszczenie pauliańskie” albo *actio Pauliana*.

oceny przez sędziego-komisarza fraudacyjnych czynności prawnych upadłego zostały wyłączone z zakresu badań, bowiem stanowią one odrębne zagadnienie, któremu należałoby poświęcić analizę w ramach kolejnego opracowania monograficznego. Prawo zaskarżenia uregulowane w przepisie art. 131 p.u. w zw. z art. 527 i n. k.c. odnosi się do: 1) czynności prawnych dłużnika, któremu ogłoszono upadłość; 2) czynności mających za swój przedmiot składniki jego majątku wchodzące w skład masy upadłości; 3) czynności podjętych z pokrzywdzeniem⁴ wierzycieli upadłościowych przed ogłoszeniem upadłości dłużnika⁵.

Problematyka objęta zakresem pracy została podzielona na 10 rozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawiono istotę, charakter i cele prawa zaskarżenia, co pozwoliło scharakteryzować analizowaną instytucję. Rozważania prowadzone w tym zakresie spowodowały ograniczenie granic badań o instytucję bezskuteczności z mocy prawa. Poza zakresem analiz znalazły się inne przypadki bezskuteczności uregulowane w kodeksie cywilnym oraz prawie upadłościowym, jako niedotyczące bezpośrednio tematu pracy. Dzięki temu możliwe było precyzyjne określenie, w kolejnych rozdziałach, przedmiotu ochrony i przedmiotu zaskarżenia przypisywanych tej instytucji przez ustawodawcę. W rozdziale drugim przedstawiono regulacje dotyczące prawa zaskarżania w prawie Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach obcych. W związku sposób zostały zaprezentowane rozwiązania obowiązujące w Europie i na świecie w zakresie ochrony wierzycieli upadłościowych pokrzywdzonych w wyniku czynności prawnych podejmowanych przez upadłego dłużnika. Prowadzone w tym zakresie rozważania nie miały jednak charakteru komparatystycznego. Rozważania zawarte w tym rozdziale miały posłużyć wykazaniu istotnych, wspólnych cech europejskiego i po-

⁴ Przy czym art. 527 § 2 k.c. definiuje pojęcie czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jest to czynność prawna, na skutek której dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w większym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności co do niewypłacalności (por. wyrok SN z dnia 18 września 1998 r., III CKN 612/97, OSNC 1999, nr 3, poz. 56, LEX nr 333733; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736, i wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, LEX nr 2786580). Tymczasem pokrzywdzenie wierzycieli upadłościowych jest postrzegane nie w aspekcie niewypłacalności dłużnika. Jego niewypłacalność jest już bowiem faktem wobec ogłoszenia jego upadłości. Pokrzywdzenie wierzycieli upadłościowych należy rozumieć jako „uszczerplenie masy upadłości”.

⁵ Natomiast ocena czynności prawnych dłużnika podjętych po dacie ogłoszenia upadłości objęta jest regulacją przepisów art. 81 i 82 p.u. dotyczących nieważności czynności.

wszechnego (przy uwzględnieniu rozwiązań prawnych przyjętych w Stanach Zjednoczonych Ameryki) modelu zaskarżenia czynności upadłego. Spostrzeżenia poczynione w tym zakresie pozwoliły w dalszych rozdziałach na porównanie występujących regulacji i zastosowanych modeli do wzorca obowiązującego w Polsce. W rozdziale trzecim omówiony został przedmiot ochrony. Przyjęto, że prawo zaskarzania chroni wiarygodność, jaka przysługuje wierzycielom upadłościowym. Zaprezentowano charakter prawny tej wiarygodności. Natomiast w rozdziale czwartym analizie poddano przedmiot zaskarżenia. Na tej podstawie wyprowadzono wniosek, że syndyk masy upadłości przedmiotem zaskarżenia czyni czynność prawną upadłego, która spowodowała pokrzywdzenie wierzycieli upadłościowych. W rozdziale tym dokonano szczegółowej analizy zaskarżenia czynności procesowych upadłego, a także występujących odrębności pomiędzy pozornością i bezskutecznością względną czynności prawnej upadłego. Pozwoliło to na określenie katalogu czynności niepodlegających zaskarżeniu. Rozdział piąty został poświęcony prezentacji podstaw zaskarżenia, z wyodrębnieniem podstaw o charakterze przedmiotowym i podmiotowym. W rozdziale szóstym omówiono prawa i obowiązki podmiotu uprawnionego do korzystania z prawa zaskarzania oraz sytuację prawną pozostałych podmiotów w postępowaniu dotyczącym zaskarżenia czynności prawnej upadłego. Prezentacji zakresu tych uprawnień dokonano w ujęciu dynamicznym z uwzględnieniem wstąpienia syndyka do już toczących się procesów pauliańskich. Z kolei w rozdziale siódmym podjęta została kwestia przebiegu postępowania dotyczącego prawa zaskarzania. Szczególna uwaga poświęcona została sposobom przewyżczenia trudności dowodowych w postępowaniach mających za przedmiot zaskarżenie czynności prawnych upadłego. Omówione zostały ułatwienia dowodowe, z jakich syndyk korzysta w tych postępowaniach⁶. Kontynuacją prowadzonych w rozdziale siódmym rozważań jest rozdział ósmy poświęcony wyrokowi w sprawie uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzycieli masy upadłości. Rozdział dziewiąty zawiera omówienie kwestii zarzutu bezskuteczności względnej jako alternatywnej w stosunku do wytoczenia powództwa, metody zaskarżenia czynności upadłego. Ostatni, dziesiąty, rozdział przedstawia stosunek postępowania

---

⁶ W przypadku skargi pauliańskiej niewspierającej się na towarzyszących jej domniemaniach wynikających z bliskości oraz nieodpłatności przysporzenia objawia się „słabość” tej instytucji w klasycznej jej postaci. Słabość ta wynika z trudności dowiedzenia m.in. świadomości pokrzywdzenia wierzycieli.

w kwestii zaskarżenia czynności prawnej upadłego do innych wybranych instytucji i postępowań. Takie ujęcie poruszanych zagadnień pozwoliło na wyprowadzenie wniosku, w jakim zakresie aktualną i uniwersalną instytucją jest prawo zaskarżenia⁷ (powstałe około 190 r. p.n.e. za czasów piastowania funkcji przez pretora L.A. Pauliana). Instytucja zaskarżenia czynności prawnych niewypłacalnego dłużnika dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli ma już ponad 2200 lat⁸. Korzysta jednak na gruncie postępowania upadłościowego z nowocześniejszego określenia „zaskarżenie czynności prawnej upadłego” i zmienionej, w stosunku do pierwowzoru, konstrukcji jurydycznej.

⁷ Obecny model zaskarżenia czynności prawnej jest zbliżony do pierwowzoru rzymskiego, choć podstawy jego zastosowania oraz formy realizacji uległy zmianom z biegiem czasu. Ustawa Prawo upadłościowe (a uprzednio Prawo upadłościowe i naprawcze) usuwa z instytucji te elementy, który mogłyby być przyczyną osłabienia jej skuteczności, np. dowód na okoliczność niewypłacalności dłużnika, łagodzi domniemaniami prawnymi obowiązek wykazania świadomości czy zamiaru dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela oraz nagannej postawy kontrahenta dłużnika, tj. złą wiarę osoby trzeciej rozumianą jako wiedza albo możliwość podjęcia wiedzy o motywach działania dłużnika.

⁸ Według J. Fiemy (*O zaskarżaniu czynności dłużnika działających ze szkodą wierzycieli*, Lwów 1937, s. 10) okres pełnienia stanowiska pretora przez L.A. Pauliana przypadają na 191 r. p.n.e., ale samo określenie *actio pauliana* pojawia się wiele setek lat później w Digestach w ramach „skargi deliktowej o charakterze pieniężnym, znajdującej swą przyczynę w szkodzie wierzycieli”. Tak M. Gutowski, *Bezskuteczność czynności prawnej*, Warszawa 2013, s. 49 i powołane przez autora Digesta D.22,1,38,4. Por. P. Gil, *Środki prawne przewidziane w starożytnym prawie na wypadek niewypłacalności dłużnika – geneza instytucji (w:) Aequitas Sequitur Legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Profesora Andrzeja Zielińskiego*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, G. Jędrzejek, Warszawa 2014; P. Gil, *Zaskarżenie ugody mediacyjnej zawartej z pokrzywdzeniem wierzycieli (w:) Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, Toruń 2015, s. 143–145. Por. K. Piasecki, *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Bydgoszcz–Warszawa 1999, s. 469; H. Behrman, *Bankructwo*, Warszawa 1932, s. 6, który powołuje Arystotelesa (Arystoteles, *Polityka*, C II par. 2, c. IV par. 5 i c. V); K. Babiarz-Mikulska, *Status prawny uczestnika postępowania naprawczego*, Warszawa 2006, s. 25; K. Kalicińska, *Wierzytelność w postępowaniu upadłościowym*, Warszawa 1998, s. 15. Por. J.M. Rosenberg, *Postępowanie upadłościowe w prawie rzymskim*, Gazeta Sądowa 1996, nr 12, s. II, za: K. Kalicińska, *Wierzytelność w postępowaniu...*, s. 15; W. Litewski, *Rzymskie prawo prywatne*, Warszawa 1994, s. 394 i 395; K. Sójka-Zielińska, *Historia prawa*, Warszawa 1997, s. 21; J.M. Rosenberg, *Geneza i rozwój postępowania upadłościowego w prawodawstwie rzymskim*, Warszawa 1935, s. 4, za: K. Babiarz-Mikulska, *Status prawny wierzyciela w polskim postępowaniu naprawczym*, Warszawa 2006, s. 26; E. Szymoszek, I. Żeber, *Rzymskie prawo prywatne*, Wrocław 1998, s. 73; W. Wołodkiewicz (w:) *Prawo rzymskie. Słownik encyklopedyczny*, s. 216; W. Osuchowski, *Zarys rzymskiego prawa prywatnego*, s. 467 i 468. Por. W. Rozwadowski, *Prawo rzymskie. Zarys wykładu wraz z wyborem źródeł*, Poznań 1992, s. 71.

Wybór tematu pracy podyktowany był potrzebą zaprezentowania monograficznego opracowania dotyczącego zaskarżania czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości. W literaturze tematyka ta nie została dotychczas opracowana w pełnym ujęciu, które uwzględniałoby zaskarżanie czynności prawnych upadłego jako wyodrębnioną instytucję prawną. W nauce prawa znajdujemy oczywiście niezwykle cenne opracowania dotyczące poszczególnych elementów tego tematu, jak również doskonałe dawniejsze i współczesne monografie dotyczące ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika autorstwa J. Fiemy z 1937 r.⁹, M. Pyziak-Szafnickiej z 1995 r.¹⁰ oraz M. Jasińskiej¹¹. W pracy uwzględniono, że postępowanie upadłościowe uważane jest za jeden z rodzajów postępowania cywilnego¹². Poza elementami materialnymi występującymi w konstrukcji jurydycznej prawa zaskarżania istotne znaczenie odgrywają także aspekty formalne i proceduralne dotyczące realizacji tego prawa. Przeprowadzona analiza podobieństw i różnic uregulowań na płaszczyźnie podstaw materialnoprawnych zaskarżania według prawa upadłościowego i według przepisów kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika stanowiła istotny element przeprowadzonych badań. Prawo upadłościowe w zakresie regulacji poświęconej prawu zaskarżania czerpie wprawdzie wzorce z kodeksu cywilnego, ale znacząco je jednak modyfikuje. W opracowaniu uwzględnione zostały zmiany¹³ (zasadniczo obowiązujące od dnia 1 stycznia 2016 r.) przepisów wprowadzone ustawą z dnia 15 maja 2015 r.

---

⁹ J. Fiema, *O zaskarżaniu czynności dłużnika...*, 1937, s. 10.

¹⁰ M. Pyziak-Szafnicka, *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, Warszawa 1995.

¹¹ M. Jasińska, *Skarga pauliańska. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Komentarz do art. 527–534 k.c. i przepisów powiązanych (k.r.o., p.u., k.p.c., k.k.)*, Warszawa 2015. Opracowanie obejmuje także „przepisy powiązane”. Zdaniem autorki praca ma charakter komentarza do art. 527–534 k.c. i przepisów powiązanych (kodeks rodzinny i opiekuńczy, prawo upadłościowe, kodeks postępowania cywilnego, kodeks karny).

¹² A. Jakubecki (w): A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2010, s. 89. Ta przynależność do postępowania cywilnego występuje, pomimo że drugi etap tego postępowania dotyczy także należności, które nie mają charakteru cywilnoprawnego.

¹³ Ochrona wierzycieli upadłościowych według przepisów prawa upadłościowego i naprawczego (po 1 stycznia 2016 r. prawa upadłościowego) uległa znaczącym zmianom. Część regulacji o ochronie wierzycieli została przejęta do ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (art. 304–309). W ustawie Prawo upadłościowe i naprawcze dokonano zmiany tytułu ustawy (zmieniony tytuł tej ustawy brzmi Prawo upadłościowe) i – przepisem art. 428 p.r. – wprowadzono liczne zmiany.

– Prawo restrukturyzacyjne. Ustawodawca na mocy omawianej ustawy dokonał istotnych zmian między innymi w zakresie przepisów regulujących instytucję prawa zaskarżenia. W momencie przekazania do druku niniejszej publikacji nie zostały jeszcze opublikowane monograficzne prace na temat zmienionej konstrukcji prawa zaskarżenia, co uniemożliwiło przedstawienie nowych poglądów dotyczących tej instytucji¹⁴.

W książce omówiona została kwestia zastosowania właściwych procedur dla skutecznego zrealizowania celu ochronnego z wykorzystaniem: powództwa o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzycieli masy upadłości oraz w drodze zarzutu bezskuteczności czynności prawnej upadłego. Pomocniczo tylko zaskarżanie czynności prawnej upadłego zostało skonfrontowane z prawem do rzeczy, tzw. *ius ad rem* z art. 59 k.c., po którą to instytucję syndyk sięga, gdy wymagana jest szczególna, realna ochrona masy upadłości, a ochrona przewidziana w przepisie art. 134 ust. 1 p.u. okaże się niepełna. Rozważania prowadzone w tym kierunku miały jedynie charakter porównawczy, bowiem pełne opracowanie tej problematyki znacznie wykraczałoby poza zakres niniejszej pracy. Takie jednak ujęcie badanej tematyki pozwoliło usystematyzować cele, funkcje, podstawy zastosowania i skutki wykorzystania przez syndyka poszczególnych rozwiązań prawnych związanych z ochroną wierzycieli upadłościowych. Celem dogmatycznym pracy była próba usystematyzowania instytucji prawnych przewidzianych w prawie upadłościowym: zaskarżenia czynności prawnych upadłego oraz zarzutu bezskuteczności czynności prawnych upadłego i zestawienie, a na innych polach badawczych skonfrontowanie, tych rozwiązań z kodeksową instytucją ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Instytucje te służą ochronie interesów różnych grup podmiotów, a ochrona realizowana przy ich wykorzystaniu przebiega w odmienny sposób i na odmiennych zasadach.

---

¹⁴ Na przełomie 2015 i 2016 r. ukazała się praca M. Jasińskiej, *Skarga pauliańska...* (2015).

Rozdział pierwszy

Bezskuteczność oraz zaskarżanie czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłościowych. Istota, charakter i cele prawa zaskarżania

1.1. Wprowadzenie

Regulacje zamieszczone w części pierwszej, w dziale III tytułu III prawa upadłościowego dotyczą bezskuteczności oraz zaskarżania czynności upadłego. Przepisy zawarte w art. 127–135 p.u. pozwalają wyodrębnić trzy grupy uregulowań dotyczących pozbawienia czynności prawnej upadłego skutków prawnych: bezskuteczność z mocy prawa, bezskuteczność z mocy orzeczenia sędziego-komisarza oraz bezskuteczność z mocy orzeczenia sądu. Niemniej realizację prawa zaskarżania stanowi tylko zaskarżenie przez syndyka czynności upadłego z wykorzystaniem powództwa albo przez zgłoszenie zarzutu, co będzie objęte zakresem analizy w pracy. Określając granice obszaru badawczego, należy także wskazać na terminologię zastosowaną w pracy. Mianem upadłego będzie określany dłużnik, któremu ogłoszona została upadłość. Natomiast wobec czynności, jaką podjął, będąc dłużnikiem przed ogłoszeniem mu upadłości, należy zastosować, zgodnie z przepisem art. 131 p.u., odpowiednio, subsydiarnie¹⁵ instytucję przewidzianą w przepi-

---

¹⁵ D. Chrapoński, komentarz do art. 131 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Lex Prestige, dostęp: 7.11.2015 r. Zdaniem autora przepis art. 131 p.u.n. (obecnie prawa upadłościowego) statuuje zasadę subsydiarnego stosowania przepisów art. 527–534 k.c. o ochronie wierzyciela w przypadku niewypłacalności dłużnika. Innymi słowy, przepisy te mają zastosowanie w zakresie nieregulowanym w dziale III prawa upadłościowego i naprawczego. Należy je stosować wprost, a odmienności wynikają jedynie z art. 132–134. Por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 3 października

sach art. 527 i n. k.c., gdy jego czynność fraudacyjna dotyczyła składników masy upadłości¹⁶. Jeżeli czynność prawna upadłego nie dotyczyła składników masy upadłości, wierzyciel może samodzielnie realizować ochronę swych praw z wykorzystaniem kodeksowych przepisów o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika i to nawet pomimo ogłoszenia upadłości. W postępowaniu tym wierzyciel nie traci na rzecz syndyka swej legitymacji procesowej czynnej. Może zatem wszcząć albo kontynuować wszczęte uprzednio postępowanie oparte na skardze pauliańskiej¹⁷. Zgodnie z art. 131

---

nika 2007 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142, LEX nr 1606707, w którym SN przyjął, że zasada subsydiarnego stosowania wskazanych tutaj przepisów kodeksu cywilnego nie oznacza relacji *lex specialis – lex generalis*, lecz wskazuje na komplementarność obu uregulowań. Przepisy art. 127–134 p.u.n. regulują w sposób kompleksowy konsekwencje bezskuteczności czynności upadłego, co nie wyklucza w razie niewypłacalności dłużnika stosowania art. 531 § 2 k.c., gdy w interesie wierzycieli upadłego leży skorzystanie z przewidzianego w tym przepisie uprawnienia.

¹⁶ Masa upadłości nie jest podmiotem prawa, „pomimo że przepisy prawa niekiedy zdają się personifikować pojęcie masy upadłości (np. »bezskuteczność względem masy upadłości«). R. Adamus (w:) R. Adamus, B. Groele, A. Machowska, Z. Miczek, P. Kuglar, J. Płoch, *Upadłość deweloperska. Komentarz do wybranych przepisów ustawy o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub jednorodzinnego*, Warszawa 2012, s. 73–75. Masa nie jest podmiotem praw, dlatego bezskuteczność czynności prawnych odnosi się do wszystkich wierzycieli upadłościowych. Por. M. Koenner, *Likwidacja upadłościowa*, Kraków 2006, s. 167. W zakresie pojęcia masy upadłości por. F. Zedler (w:) A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze...*, 2010, s. 138 i n.; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 190 i n.; D. Zienkiewicz (w:) J. Minkus, A. Świderek, D. Zienkiewicz, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 148 i n.; D. Chrapoński, *Wyłączenie z masy upadłości*, Warszawa 2010, s. 21 i n.; S. Cieślak, *Fundusze masy upadłości – postępowanie podziałowe. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 21 i n.; A. Witosz, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Zwięzły komentarz*, Bydgoszcz–Katowice 2003, s. 330 i n.; P. Janda, *Sposoby zaspokojenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego*, Warszawa 2007, s. 44 i n.; M. Koenner, *Likwidacja upadłościowa*, Kraków 2006, s. 113 i n.; P. Pogonowski, *Mienie wchodzące w skład masy upadłości – wybrane zagadnienia*, Pr. Sp. 1999, nr 6, s. 35 i n.; R. Adamus, *Przedsiębiorstwo upadłego w upadłości likwidacyjnej*, Warszawa 2011, s. 37 i n.; R. Adamus, *Upadłość a hipoteka na mieniu upadłego*, Warszawa 2010, s. 155 i n. (w zakresie prawa odrębności w stosunku do masy upadłości por. także T. Czech, *Hipoteka. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 277; P. Pogonowski, *Mienie wchodzące w skład masy upadłości – wybrane zagadnienia*, Pr. Sp. 1999, nr 6, s. 36 i n.; J.S. Petraniuk, *Upadłość i jej podstawy w prawie upadłościowym i naprawczym*, PPH 2003, nr 12, s. 22 i n.).

¹⁷ Dynamizm ten powoduje, że procesy dotyczące składników masy prowadzone uprzednio przez wierzyciela z wykorzystaniem skargi pauliańskiej będą – z reguły – przejmowane i prowadzone przez subrogowanego syndyka masy upadłości. Syndykowi przysługuje bowiem prawo, ale także koreluje z tym prawem obowiązek ochrony interesów masy upadłości, wstąpienia do postępowań wszczętych przez wierzyciela, gdy dotyczą one składników masy upadłości. Z tych też przyczyn podstawą wszelkich rozważań prowadzonych w publikacji stanie się zaskarżanie czynności

p.u. stosowanie kodeksowych przepisów o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika (art. 527 i n.) do prawa zaskarżenia winno być odpowiednie, natomiast przepisy art. 132–134 winno się stosować wprost¹⁸.

1.2. Bezskuteczność względna w katalogu sankcji wadliwych czynności prawnych

Katalog sankcji wadliwych czynności prawnych nie został przez naukę jednolicie sformułowany, mimo że jest to zagadnienie o podstawowym znaczeniu dla systemu prawa cywilnego. Wielu przedstawicieli nauki prawa cywilnego podejmowało próby usystematyzowania sankcji dotyczących czynności wadliwych. Stanowiska formułowane w doktrynie na temat katalogu wadliwości czynności prawnych wykazują istotne różnice. „Rozbieżności te są na tyle poważne, że zagadnienie wadliwości czynności prawnych przedstawia niezwykle doniosłość praktyczną i nawet drobne przesunięcia terminologiczne czy definicyjne mogą na tle konkretnych problemów być brzemiennie w skutkach. Konsekwencje wadliwości czynności prawnych są bowiem w poszczególnych przypadkach różne, a różnice te mogą powodować całkowicie odmienną charakterystykę sytuacji prawnej, w jakiej mogą znaleźć się strony czynności dotkniętej takim czy innym rodzajem wadliwości”¹⁹.

Ustalenie jednolitego katalogu sankcji wadliwych czynności prawnych oraz, co istotniejsze, relacji pomiędzy tymi sankcjami jest zagadnieniem przekraczającym ramy niniejszego opracowania. Konieczne, jak się wydaje, jest jednak zaprezentowanie podstawowych stanowisk reprezentantów nauki

---

prawnej upadłego z wykorzystaniem instytucji przewidzianej w art. 131 p.u. w zw. z art. 527 i n. k.c.

¹⁸ Tak S. Gurgul, *Prawo upadłościowe...*, 2011, s. 491. Zdaniem autora zasadne byłoby przeredagowanie treści przepisu art. 131 p.u.n. (obecnie art. 131 p.u.). Art. 131 p.u. umożliwia zaskarżenie czynności prawnej upadłego z wykorzystaniem przepisów o skardze pauliańskiej. D. Cyman, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Bielsko-Biała 2008, s. 114; K. Flaga-Gieruszyńska, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Warszawa 2005, s. 131.

¹⁹ M. Gutowski, *Nieważność czynności prawnej*, Warszawa 2008, s. 45. Autor ten podkreśla różnicę pomiędzy dwoma typami czynności wadliwych: wadliwość reguł, które zostały naruszone (wadliwość w sensie konstrukcyjnym), oraz wadliwość w zakresie konsekwencji prawnych będących następstwem naruszenia określonych reguł (wadliwość w sensie skutkowym). Por. także M. Gutowski, *Bezskuteczność czynności prawnych*, s. 39, gdzie autor wskazuje, że nie sposób także uniknąć odniesień bezskuteczności do innych postaci czynności wadliwych.

Piotr Gil – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa i Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, kierownik Centrum Mediacji na WPiA UO; radca prawny; wykładowca prowadzący szkolenia dla Okręgowej Izby Radców Prawnych we Wrocławiu i w Wałbrzychu oraz dla Okręgowej Rady Adwokackiej we Wrocławiu; autor i współautor publikacji z zakresu postępowania cywilnego.

Publikacja zawiera kompleksowe omówienie zagadnień dotyczących instytucji pokrzywdzenia wierzycieli fraudacyjnymi czynnościami dłużnika oraz zaskarżenia przed sądem czynności upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości. Prezentuje teoretyczne podstawy i wskazuje praktyczne aspekty ochrony interesów wierzycieli upadłościowych przed skutkami nieulojalnych działań dłużników, którym następnie ogłoszono upadłość.

W monografii przedstawiono m.in.:

- przedmiot zaskarżenia i ochrony;
- podstawy zaskarżenia, z wyodrębnieniem podstaw o charakterze przedmiotowym i podmiotowym;
- prawa i obowiązki podmiotu uprawnionego do korzystania z prawa zaskarzania;
- kwestię zarzutu bezskuteczności względnej jako alternatywnej, w stosunku do wytoczenia powództwa, metody zaskarżenia czynności upadłego;
- stosunek postępowania w kwestii zaskarżenia czynności prawnej upadłego do innych wybranych instytucji i postępowań;
- regulacje dotyczące prawa zaskarzania w prawie Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach.

Książka przeznaczona jest dla sędziów, syndyków masy upadłości, adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc w ramach postępowań upadłościowych, a także dla przedsiębiorców. Opracowanie zainteresuje referendarzy wydziałów wieczystoksięgowych oraz notariuszy.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8092-171-9

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 169 ZŁ (W TYM 5% VAT)